

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi alkoholilain 44 ja 47 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi alkoholilakiin säännökset laissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä ja valvontaa varten tarvittavasta alkoholielinkeinorekisteristä.

Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joiden perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksella ja

läninhallituksella sekä niiden asianomaisilla virkamiehillä olisi salassapitosäännösten esittämättä oikeus saada alkoholin lupahallintoa ja siihen liittyvää valvontaa varten tarpeellisia tietoja muilta viranomaisilta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan niin pian kuin mahdollista.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Valtioneuvosto teki 1 päivänä helmikuuta 1996 periaatepäätöksen hallituksen toimintaohjelmaksi talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi. Tämän toimintaohjelman päämääränä on talousrikollisuuden ja harmaan talouden sekä niistä aiheutuvien vahinkojen ja haittojen huomattava vähentäminen. Ohjelman toteuttamisen avulla pyritään muun ohessa elinkeinoelämän terveen kilpailun ja toimintaedellytysten parantamiseen lisäämällä erityisesti eri viranomaisten keskinäistä yhteistyötä sekä mahdollistetaan erityislainsäädäntöä, esimerkiksi alkoholilainsäädäntöä, kehittämällä talousrikostorjuntaan ja harmaan talouden laajenemisen ehkäisyyn liittyvien tietojen luovutusta eri viranomaisten välillä. Valtioneuvoston ministeriöt on veloitettu ottamaan huomioon talousrikollisuuden ja harmaan talouden ehkäisemiseen pyrkivät toimet suunnittelussaan ja tavoitteidensa asettelussa. Ministeriöillään on päävastuu huolehtia hallinnonalansa riittävästä toimintaedellytyksistä.

Euroopan unionin jäsenyys velvoittaa Suomea edistämään palveluiden ja tavaroiden vapaata liikkuvuutta. Alkoholijuomien ja muiden alkoholipitoisten aineiden osalta ta-

varoiden vapaa liikkuminen tulee toteutumaan vuoden 2004 alkuun mennessä. Tämän johdosta on arvioitu, että myös rikosten ja muiden väärinkäytösten mahdollisuudet niin kutsuttujen alkoholielinkeinojen alueella lisääntyvät jatkossa. Alkoholilainsäädännön edellyttämää valvontaa suorittavat viranomaiset voivat yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa merkittävästi ehkäistä rikollisen toiminnan aiheuttamien taloudellisten ja muiden vahinkojen syntymistä. Nykyisin on erityisen tärkeää tehostaa majoitus- ja ravitsemisliike-elinkeinon alkoholivalvontaa. Valvonnan vähäisten voimavarojen kohdentamiseksi on syytä alkoholilainsäädännön valvontaa suorittaville viranomaisille taata riittävät toiminnalliset edellytykset. Tärkeää on tietojen riittävän laaja rekisteröinti sekä mahdollisuus tietojen vaihtoon eri viranomaisten välillä.

Ruotsissa on voimassa nyt säädettäväksi ehdotettua vastaava säännöstö. Ruotsin alkoholilain (Alkohollag, SFS 1994:1738) 12 luvussa säädetään alkoholivalvontaviranomaisen velvollisuudesta pitää alkoholilainsäädännön edellyttämien lupa-asioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten rekisteriä. Lisäksi on säännelty tällaisen rekisterin käyttötarkoitus, rekisterin sisältämät tiedot, tieto-

jen poistaminen rekisteristä sekä tietojen luovuttaminen muille viranomaisille, valvoituille sekä tilastoja varten. Lain mukaan tulee kunnan, poliisin sekä ulosotto- ja veroviranomaisten antaa valvontaviranomaisille niiden tarvitsemat tiedot. Poliisin sekä ulosotto- ja veroviranomaisten tulee oma-aloitteisesti tiedottaa alkoholilaisessa tarkoitetuille valvontaviranomaisille heidän tietoonsa tulleistä valvonnan kannalta mahdollisesti merkittävistä tiedoista.

Voimassa olevassa alkoholilain (1143/1994) 44 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen ja lääninhallitusten valvottavia alkoholielinkeinoja koskevasta tarkastus- ja tiedonsaantioikeudesta. Laissa ei näille valvontaviranomaisille ole asetettu yhteistyövelvoitetta eikä velvollisuutta perustaa ja ylläpitää yhteistä elinkeinorekisteriä tai niiden käyttöön tarkoitettuja muita rekistereitä alalla toimivista tai alalle pyrkivistä elinkeinonharjoittajista. Tätä voidaan nykytilanteessa pitää epäkohtana, sillä käytännössä olisi monista alkoholielinkeinojen ongelmista voitu välttyä, jos käytettävissä olisi ollut nopeasti lupa- ja valvontaviranomaisten käyttöön tarkoitettua tietoa. Näillä viranomaisilla tulee välittömästi olla käytettävissään keskeiset tiedot alkoholielinkeinojen piirissä toimivista ja niiden piiriin pyrkivistä elinkeinonharjoittajista. Tällaisia tietoja ovat muun ohessa yksilöidyt tiedot elinkeinonharjoittajista, poliisitutkinta-, syyte- ja tuomioistuinkäsittelyistä, erityisesti alkoholirikoksista ja -rikkomuksista, verovelvoista, ulosottoasioista, yrityssaneerauksista, konkurssi- ja velkomisasiosta ja verkajärjestelyistä. Tämän vuoksi ehdotetaan alkoholilain 44 §:ään lisättäväksi uusi 3 momentti niin, että alkoholilupa- ja tuotevalvontatietojärjestelmän osana tuotevalvontakeskus ja lääninhallitukset velvoitetaan pitämään alkoholielinkeino-rekisteriä lupa-asioiden käsittelyä ja valvontaa sekä alkoholitilastointia varten. Rekisteröitävistä tiedoista säädettäisiin alkoholilain 44 §:n uudessa 4 momentissa.

Lisäksi valvonnan kohteena olevien oikeusturvan korostamiseksi ehdotetaan alkoholilain 44 §:ään lisättäväksi myös uusi 5 momentti, jossa viitataan asianomaisen oikeuteen saada itseään koskevia tietoja henkilörekisterilain (471/1987) nojalla. Alkoholielinkeino-rekisterissä olevia tietoja on tarpeen säilyttää tietty tarkoituksenmukaiseksi arvioitu aika. Nyt ehdotetaan tällaiseksi

ajaksi 10 vuotta viimeisen tiedon merkitsemisestä tähän rekisteriin (44 §:n uusi 5 momentti).

Edellä olevan johdosta alkoholilain 44 §:n soveltamisala laajenee, minkä vuoksi pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi soveltamisalan muutosta vastaavasti.

Alkoholilain 47 §:ssä säädetään tuotevalvontakeskuksen ja lääninhallituksen asianomaisen virkamiehen oikeudesta saada muilta viranomaisilta virka-apua alkoholilainsäädännön noudattamisen valvomiseksi ja täytäntöönpanemiseksi sekä alkoholipitoisten aineiden väärinkäytön selvittämiseksi. Käytännössä virka-apua sääntelevää lainkohtaa ei aina ole voitu soveltaa, kun on tarvittu tietoja muilta viranomaisilta. Esimerkiksi tietoja maksamattomista erääntyneistä veroista, mitkä tiedot ovat tärkeitä punnittaessa alkoholilaisessa säädettyä hakijoiden luotettavuutta, on voitu käyttää ainoastaan silloin, kun tällainen tieto on saatu alkoholilain 44 §:n 1 ja 2 momentin nojalla hakijalta itseltään. Alkoholielinkeinojen valvonnan tehostamiseksi sekä väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi on välttämätöntä parantaa eri viranomaisten välistä yhteistyötä. Vaadittavan luotettavuuden ja tarvittavien edellytysten selvittämistä lupia myönnettäessä edellyttää alkoholin valmistuslupa (5 §:n 2 mom.), maahantuontilupa (8 §:n 3 mom.), vähittäismyyntilupa (14 §:n 3 mom.), alkoholijuomien ja väkiviinan käyttöluva tuotannon tarkoitukseen (17 §:n 3 mom.), anniskelulupa (21 §:n 2 mom.) sekä alkoholijuomien ja väkiviinan tukkumyyntilupa (27 §:n 3 mom.). Myönnetyn luvan peruuttaminen edellyttää myös muun ohessa luvan haltijan edellytysten ja luotettavuuden menetystä (6 ja 9 §, 15 §:n 1 mom., 18 §, 22 §:n 1 mom. ja 28 §). Tämä on parhaiten todettavissa muilta viranomaisilta saaduilla tiedoilla.

Edellä olevan johdosta ehdotetaan alkoholilain 47 §:ään lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan kysymykseen tulevien viranomaisten on salassapitosäännösten estämättä annettava pyydettyä tuotevalvontakeskukselle ja lääninhallitukselle sekä näiden virastojen asianomaisille virkamiehille heidän tarvitsemiaan tietoja alkoholilainsäädännön noudattamisen valvomiseksi tai haettaessa alkoholilainsäädännön edellyttämiä lupia. Salassapitovelvollisuuden korostamiseksi ehdotetaan 47 §:n 3 momentiksi säännöstä, jonka mukaan toiselta viranomaiselta saa-

tuun tietoon sovelletaan 45 §:n 1 momentissa säädettyä salassapitovelvollisuutta, joka koskee tietoa yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta taikka liike- tai ammattisalaisuutta. Se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, voi tosin antaa suostumuksensa tällaisten tietojen antamiseen tai käyttämiseen. Koska alkoholilain 47 §:n soveltamisala nyt ehdotettujen muutosten takia laajenee, ehdotetaan pykälän otsikkoa muutettavaksi soveltamisalan muutosta vastaavasti.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Taloudelliset vaikutukset

Vuosina 1995 ja 1996 toteutuneet nyt kysymyksessä olevan rekisterin perustamiskustannukset olivat karkean arvion mukaan viisi miljoonaa markkaa. Tähän tarkoitukseen käytettiin näiden vuosien valtion talousarviossa tuotevalvontakeskuksen toimintamenoihin osoitettuja varoja.

Vuotuiset käyttökustannukset arvioidaan noin 600 000 markaksi, mutta toimintojen

vastaavan tehostumisen johdosta arvioidaan syntyvän vastaavat säästöt.

2.2. Organisaatio- ja henkilövaikutukset

Alkoholielinkeinorekisteri ei edellytä organisaatiomuutoksia ja sen vaatima työmäärä toiminnan käynnistymisen ja suunnitteluvaiheen jälkeen ei vaatine lisähenkilökuntaa.

3. Asian valmistelu

Esityksestä on pyydetty lausunto oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselta, tietosuojavaltuutetulta ja verohallitukselta.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan niin pian kuin mahdollista.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

alkoholilain 44 ja 47 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä joulukuuta 1994 annetun alkoholilain (1143/1994) 44 ja 47 §:n otsikko, ja

lisätään 44 §:ään uusi 3—5 momentti sekä 47 §:ään uusi 2 ja 3 momentti seuraavasti:

44 §

Tarkastus-, tiedonsaanti- ja rekisterinpito-oikeus

Tuotevalvontakeskus ja lääninhallitukset pitävät tässä laissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä ja valvontaa sekä alkoholitilastointia varten alkoholielinkeinorekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty tässä laissa tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa.

Rekisteröitäviä tietoja ovat:

1) nimi ja toiminimi sekä henkilö- tai liike- ja yhteisötunnus sekä osoite, puhelinnumero ja muut osoitetiedot;

2) 1 kohdassa mainitut tiedot yhteisön hallituksen jäsenistä, toimitusjohtajasta sekä huomattavista osakkeenomistajista, vastuunalaisista ja äänettömistä yhtiömiehistä sekä näiden sijoittamista panoksista;

3) esitutkintaa, syyteharkintaa ja syytettä sekä rikostuomiota ja rikosasian tuomioistuinkäsittelyä koskevat tiedot elinkeinonharjoittajista ja 2 kohdassa mainituista henkilöistä;

4) tieto rekisteröitymisestä arvonlisäverovelvolliseksi, ennakoperintärekisteriin ja muihin verohallinnon rekistereihin sekä tieto eräntyneistä veroveloista;

5) tiedot ulosoton kohteena olevista velvoitteista;

6) tiedot yrityssaneerauksista ja konkurs-

seista sekä muista eräantynyttä velkaa koskevista tuomioistuimen päätöksistä;

7) tiedot valvottavan yksityishenkilön velkajärjestelyistä;

8) tiedot tämän lain nojalla myönnetyn luvan perusteella tapahtuvasta toiminnasta sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja kieltojen rikkomisesta ja tällaisen rikkomuksen seuraamuksesta sekä tiedot valvontaviranomaisten suorittamista tarkastuksista ja näiden tuloksista; sekä

9) muut lupa-asioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot, jotka eivät sisällä henkilörekisterilain (471/1987) 6 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja.

Edellä 3 momentissa tarkoitettun valvonnan kohdetta koskevien tietojen tarkastusoikeudesta ja virheen oikaisusta on voimassa, mitä henkilörekisterilaissa säädetään. Elinkeinonharjoittajaa ja muita 4 momentin 2 kohdassa mainittuja henkilöitä koskevat tiedot säilytetään alkoholielinkeinorekisterissä niin, että ne poistetaan 10 vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

47 §

Virka-apu ja tiedonsaantioikeus muilta viranomaisilta

Poliisi-, rikosrekisteri-, syyttäjä-, tullin-, ulosotto-, vero-, väestörekisteri- ja muiden viranomaisten on salassapitosäännösten estä-

mättä pyydettyä annettava tuotevalvontakeskukselle ja lääninhallitukselle sekä niiden asianomaisille virkamiehille valvontaviranomaisten tarvitsemia tietoja tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvomiseksi taikka haettaessa tässä laissa tarkoitettua lupaa.

Tämän pykälän nojalla toiselta viranomaiselta saatuun tietoon sovelletaan, mitä 45 §:n 1 momentissa säädetään salassapitovelvollisuudesta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Terttu Huttu-Juntunen*

Laki

alkoholilain 44 ja 47 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä joulukuuta 1994 annetun alkoholilain (1143/1994) 44 ja 47 §:n otsikko, ja

lisätään 44 §:ään uusi 3—5 momentti sekä 47 §:ään uusi 2 ja 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

44 §

Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

Ehdotus

44 §

Tarkastus-, tiedonsaanti- ja rekisterinpito-oikeus

Tuotevalvontakeskus ja lääninhallitukset pitävät tässä laissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä ja valvontaa sekä alkoholitaloustointia varten alkoholielinkeinorekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty tässä laissa tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa.

Rekisteröitäviä tietoja ovat:

- 1) nimi ja toiminimi sekä henkilö- tai liike- ja yhteisötunnus sekä osoite, puhelinnumero ja muut osoitetiedot;*
- 2) 1 kohdassa mainitut tiedot yhteisön hallituksen jäsenistä, toimitusjohtajasta sekä huomattavista osakkeenomistajista, vastuunalaisista ja äänettömistä yhtiömiehistä sekä näiden sijoittamista panoksista;*
- 3) esitutkintaa, syyteharkintaa ja syytettä sekä rikostuomiota ja rikosasian tuomioistuinkäsittelyä koskevat tiedot valvottavista elinkeinonharjoittajista ja 2 kohdassa mainituista henkilöistä;*
- 4) tieto rekisteröitymisestä arvonlisäverovelvolliseksi, ennakkoperintärekisteriin ja muihin verohallinnon rekistereihin sekä tieto erääntyneistä verovelvoista;*
- 5) tiedot ulosoton kohteena olevista velvoitteista;*
- 6) tiedot yrityssaneerauksista ja konkurseista sekä muista erääntyneistä velkista koskevista tuomioistuimen päätöksistä;*
- 7) tiedot valvottavan yksityishenkilön velkajärjestelyistä;*
- 8) tiedot tämän lain nojalla myönnetyn lu-*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

van perusteella tapahtuvasta toiminnasta sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja kieltojen rikkomisesta ja tällaisen rikkomuksen seuraamuksesta sekä tiedot valvontaviranomaisten suorittamista tarkastuksista ja näiden tuloksista; sekä

9) muut lupa-asioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot, jotka eivät sisällä henkilökisterilain (471/1987) 6 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja.

Edellä 3 momentissa tarkoitettun valvonnan kohdetta koskevien tietojen tarkastusoikeudesta ja virheen oikaisusta on voimassa, mitä henkilökisterilaisissa säädetään. Elinkeinonharjoittajaa ja muita 4 momentin 2 kohdassa mainittuja henkilöitä koskevat tiedot säilytetään alkoholielinkeinojen valvontarekisterissä niin, että ne poistetaan 10 vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

47 §

Virka-apu

47 §

Virka-apu ja tiedonsaantioikeus muilta viranomaisilta

Poliisi-, rikosrekisteri-, syyttäjä-, tulli-, ulosotto-, vero-, väestökisteri- ja muiden viranomaisten on salassapitosäännösten estämättä pyydettyessä annettava tuotevalvontakeskukselle ja lääninhallitukselle sekä niiden asianomaisille virkamiehille valvontaviranomaisten tarvitsemia tietoja tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvomiseksi taikka haettaessa tässä laissa tarkoitettua lupaa.

Tämän pykälän nojalla toiselta viranomaiselta saatuun tietoon sovelletaan, mitä lain 45 §:n 1 momentissa säädetään salassapitovelvollisuudesta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

